

Zprávy / Reports

Prof. PhDr. Břetislav Vachala, CSc.
(27. 7. 1952 – 24. 6. 2020)

LADISLAV BAREŠ

*Český egyptologický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita
Karlova, nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1.*

Ve věku nedožitých 68 let zemřel v Praze po dlouhé a těžké nemoci významný český egyptolog a dlouholetý spolupracovník tohoto časopisu prof. PhDr. Břetislav Vachala, CSc. Prof. Vachala se sice narodil v Jaroměři, ale dětství a mládí strávil

v Hradci Králové a až do konce svého života zůstal tamním zaníceným patriotem; zde také byl na hřbitově v Kuklenách uložen k věčnému odpočinku.

B. Vachala se již v mladším školním věku začal zajímat o starý Egypt a československé výzkumy v této zemi – podnětem mu možná právě tehdy byla účast našeho státu na velké mezinárodní akci UNESCO na záchranu památek starověké Núbie, které měly být zaplaveny přehradním jezerem v té době budované Vysoké asuánské přehradě. Záhy si proto začal dopisovat s ředitelem tehdy Československého egyptologického ústavu Filozofické fakulty UK v Praze prof. Zbyňkem Žábou, který ostatně dětství i mládí strávil rovněž v Hradci Králové. Po maturitě na tamním gymnáziu J. K. Tyla tak kroky mladého B. Vachala nemohly vést jinam, než na Filozofickou fakultu UK

Prof. Břetislav Vachala u vstupu do hrobky soudce Intiho v Abúsíru (Archiv Českého egyptologického ústavu FF UK, foto K. Voděra)

v Praze, kde se právě tehdy, v roce 1970, otevíral nový ročník egyptologického studia, a to v kombinaci s arabistikou.

Oba obory úspěšně absolvoval v roce 1975 a po následující téměř roční stáži na Fakultě archeologie Káhirské univerzity se zapojil do práce Československého (dnes Českého) egyptologického ústavu, jehož členem zůstal až do své smrti. Jedinou výjimkou bylo období základní vojenské služby, a pak úspěšné působení ve funkci velvyslance České republiky v Egyptě a v Súdánu v letech 1993 až 1997.

Ve své vědecké práci se B. Vachala od samého počátku zaměřoval na vybrané otázky vývoje staroegyptské společnosti, mj. na tehdy ještě málo zkoumanou problematiku postavení žen a pojetí rodiny. Touto tematikou se zabývala už jeho diplomní práce, a později jí věnoval řadu studií u nás i v zahraničí, které si získaly značný ohlas. Svým způsobem vyvrcholením jeho práce v této oblasti byla účast ve velkém projektu mapujícím světové dějiny sexuality, erotiky a lásky (Vachala 2007).

Další sférou jeho zájmu byl staroegyptský jazyk a literatura. České veřejnosti tak v moderních překladech zpřístupnil velkou část staroegyptského literárního odkazu (Vachala 1992, 1994, 2000, 2003, 2009). Jeho překlady staroegyptských textů se objevují i v mnoha původních nebo do češtiny přeložených publikacích o starém Egyptě, zaměřených spíše na širší veřejnost. Tu ostatně B. Vachala systematicky seznamoval s nejnovějšími výsledky egyptologického bádání jak ve vlastních knihách (Vachala 1989, 2001), tak formou hesel v nejrůznějších slovnících a encyklopediích – za zmínku stojí zejména Verner – Bareš – Vachala (2007) nebo Malina, ed. (2011). Zapojil se i do rozsáhlého projektu zkoumajícího na základě původních pramenů staroegyptské lékařství (Strouhal – Vachala – Vymazalová 2010, 2017), který získal i značný mezinárodní ohlas (Strouhal – Vachala – Vymazalová 2014).

Po několik desetiletí se B. Vachala účastnil i českých archeologických výzkumů v Egyptě (zejména v Abúsíru) a rozsáhle se podílel i na zpracování a publikování jejich výsledků (Vachala 2004). Rozsáhle se věnoval i publikování staroegyptských artefaktů uložených v našich i zahraničních muzeích a sbírkách. Nepominutelná byla i účast B. Vachaly při výchově dalších ge-

nerací českých i zahraničních egyptologů a dalších odborníků, a to jak na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, tak na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Navzdory těžké nemoci neztrácel prof. Vachala svůj bytostný optimismus a až do posledních dní pracoval na publikaci českého překladu nejrozsáhlejšího staroegyptského lékařského Ebersova papyru (Vachala 2020), jehož knižního vydání se už bohužel nedožil. Padesát let života, které prof. Vachala strávil s českou egyptologií, představuje téměř přesně polovinu doby institucionálního rozvoje tohoto oboru v naší zemi. Jeho podíl na úspěších české egyptologie je nepominutelný, a budou si ho připomínat i další generace.

LITERATURA

- Malina, Jaroslav, ed. (2011): *Encyklopedie antropologie. První interaktivní mezinárodní encyklopedie antropologie/Encyclopaedia of Anthropology. First interactive international encyclopaedia of anthropology*, 2. aktualizované vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- Strouhal, Eugen – Vachala, Břetislav – Vymazalová, Hana (2010): *Lékařství starých Egyptanů I: staroegyptská chirurgie, péče o ženu a dítě*. Praha: Academia.
- (2014): *The Medicine of Ancient Egyptians I: Surgery, Gynecology, Obstetrics, and Pediatrics*. Cairo – New York, The American University in Cairo Press.
- (2017): *Lékařství starých Egyptanů II: vnitřní lékařství*. Praha: Academia.
- Vachala, Břetislav (1989): *77 zajímavostí ze starého Egypta*. Praha: Albatros
- (1992): *Moudrost starého Egypta*. Praha: KPK.
- (1994): *Pověsti a legendy faraónského Egypta*. Praha: KPK.
- (2000): *Nejstarší literární texty v nekrálovských hrobkách egyptské Staré říše*. Brno: NAUMA.
- (2001): *Starí Egyptané*. Praha: Libri, 2. vyd. 2010.
- (2003): *Milostné písně starého Egypta*. Praha: SET OUT.
- (2004): *Abusir VIII: Die Relieffragmente aus der Mastaba des Ptahschepes in Abusir*, Praha, Set Out.
- (2007): Starověký Egypt. In: Malina, Jaroslav a kol., *Kruh prstenu. Světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků až do současnosti. 1: „Celý svět“ kromě euroamerické civilizace*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 421–467.
- (2009): *Staroegyptská Kniha mrtvých. Překlad*. Praha: Dokořán.
- (2020): *Ebersův staroegyptský lékařský papyrus*. Praha: Academia.
- Verner, Miroslav – Bareš, Ladislav – Vachala, Břetislav (2007): *Encyklopedie starého Egypta*. Praha: Libri.